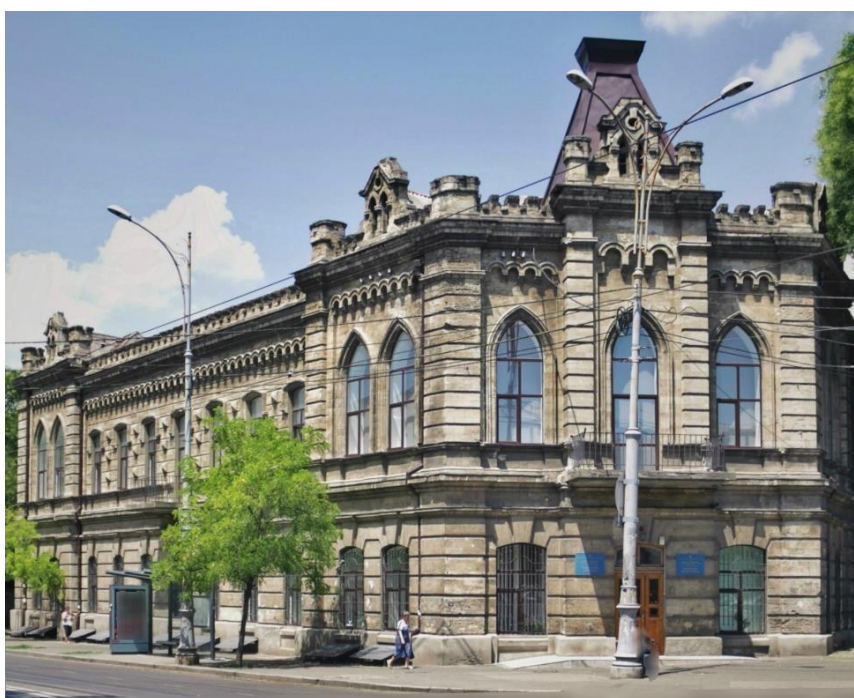

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

БІБЛІОТЕКА

**«БІБЛІОТЕКА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ
ПРОСТОРІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
(до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського)»**

**Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної
конференції**

**17 листопада 2022 року
м. Одеса**

Одеса – 2023

УДК 021:027.7(477.74)(043.2)

Упорядники: кандидат мистецтвознавства, директор бібліотеки О. П. Спасскова, зав. відділом бібліотеки І. В. Панченко, бібліограф 2-ї категорії О. А. Максим.

**Схвалено рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(Протокол № 5 від 24.11.2022р.)**

Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи (до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського) : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної конференції (17 листопада 2022 р., м. Одеса) / упоряд. О. П. Спасскова, І. В. Панченко, О. А. Максим. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2023. – 176 с.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

Валентина Василівна Візнюк,
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри дошкільної педагогіки
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса

УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА ЯК ОСЕРЕДОК ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

***Ключові слова:** діджиталізація освітнього процесу, освітньо-наукова діяльність університету, цифрові технології, форми і методи роботи, електронний каталог, репозитарій, оцифрування книг, бібліотечні послуги.*

Нині організація освітнього процесу стрімко трансформується відповідно до суспільних потреб і вимог сьогодення, що пов'язано із пандемією COVID-19 та повномасштабною війною в Україні. Безумовно, якісний процес підготовки майбутніх фахівців стає можливим лише із використанням цифрових технологій. Отже, все це суттєво загострює необхідність діджиталізації освітнього процесу і організації дистанційного навчання в синхронному та в асинхронному форматі.

Необхідно зазначити, що інформаційно-ресурсний супровід підготовки майбутніх фахівців в закладах вищої освіти здійснює університетська бібліотека. Діджиталізація інформаційно-бібліотечного процесу є важливою умовою забезпечення реалізації якісної наукової і освітньої діяльності університету.

У 2022 році бібліотека Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського відзначає своє 100-річчя. Необхідно зазначити, що нині університетська бібліотека є новітнім багатофункціональним простором та осередком діджиталізації освітнього процесу Університету Ушинського. Основна діяльність бібліотеки спрямована на здійснення інформаційної підтримки освіти та досліджень, а для академічної спільноти вона є культурним, освітньо-науковим інформаційним центром.

Загалом, процес діджиталізації освітнього процесу полягає у впровадженні цифрових технологій на всіх рівнях та під час різних форм навчання, що дозволяє адаптувати процес підготовки фахівців до реальних потреб суспільства.

Термін «діджиталізація» розуміється вченими як використання технологій у різних сферах діяльності. Окс Т., Ріман А. трактують поняття «діджиталізація» – як інтеграцію цифрових технологій в повсякденне життя шляхом перетворення в цифровий формат

усього, що підлягає діджиталізації [1].

Діджиталізацію освітнього процесу розуміють як трансформацію освітнього процесу та його елементів, з одного боку, і цифрових технологій і засобів, які використовуються в закладі вищої освіти, з іншого [2]. Зазвичай, цифрові (діджитал) технології дозволяють освітній процес зробити більш мобільним, інтегрованим та індивідуальним.

Нині бібліотека Університету Ушинського впроваджує новітні діджитал форми і методи роботи. Співробітники бібліотеки Університету Ушинського активно здійснюють інформаційно-бібліотечний супровід освітнього і наукового процесів засобами цифрових технологій, та цим самим створюють сучасний осередок діджиталізації в Університеті Ушинського.

Основною цифровою підтримкою в університетській бібліотеці для забезпечення процесу якісної підготовки майбутнього фахівця є : електронний каталог, репозитарій, оцифрування ціннісної і рідкої книги, онлайн-послуги бібліотекарів (довідки, консультації, екскурсії тощо).

Електронний каталог Unilib (<https://unilib.library.pdpu.edu.ua>), з онлайн-доступом на сайті бібліотеки 24/7, відображає наявний бібліотечний фонд з 2004 року. Каталог постійно наповнюється бібліотечними описами не тільки нових надходжень, а й поступово здійснюється опис активного книжкового фонду. Нині електронний каталог відображає описи більше 70% фонду, бібліотекарі здійснюють опис видань за розділами та за інвентарними книгами. Вся література в читальній залі та більшість активної літератури абонементу мають штрихкод, що суттєво спрощує пошук книги. Вимогою сьогодення стало створення мобільної версії електронного каталогу, яка значною пришвидшує завантаження пошукових запитів та робить його зручним для використання із смартфонів.

Потребою сьогодення для студентів і науковців стало негайне створення і наповнення у 2018 році репозитарію (електронного архіву) академічних текстів. Бібліотека Університету Ушинського адмініструє і наповнює репозитарій повнотекстовими файлами, нині завантажено більше 15500. Таким чином, доступ до дисертацій, періодичних видань, наукових і навчально-методичних видань кафедр є наявний цілодобово через сайт <http://dspace.pdpu.edu.ua>. Вчені університету розміщують власні наукові доробки для покращення освітнього процесу і збільшення цитування. Бібліотекарі щомісяця публікують в соціальних мережах ТОП-10 найбільш завантажуваних файлів, що додатково мотивує викладачів до розміщення своїх праць у відкритому доступі.

Популяризація і збереження бібліотечного фонду відбувається шляхом оцифрування

цінної та рідкісної книги за допомогою книжкового сканеру, який здійснює фото книги зверху без пошкодження сторінок. Оцифровані книги в форматі PDF завантажуються на сайт бібліотеки у розділ рідкісна та ціннісна книга. Зазвичай, оцифрування книги відбувається за планом до пам'ятних дат і подій, однак іноді книги переводяться в цифровий формат на запити користувачів, за умови якщо не порушується авторське право. В експозиції цінної та рідкісної книги біля оцифрованих видань є QR-коди із доступом до повних текстів.

Традиційним інформаційним ресурсом для освітнього і наукового процесів є веб-сайт (<https://library.pdpu.edu.ua>) і соціальні мережі бібліотеки Університету Ушинського. Бібліотекарі постійно наповнюють сайт віртуальними виставками і статтями, готують інтерактивні інфографіки, бюлетні, методичні матеріали із медіаграмотності, академічної доброчесності, наукометрії тощо.

Діджиталізація освітнього процесу передбачає й переведення основних послуг бібліотеки в цифровий формат. Нині користувачі бібліотеки можуть на сайті оформити запит щодо отримання шифру УДК на наукову працю, замовити оформлення списку літератури за міжнародними стандартами, перевірити роботу на наявність текстових запозичень тощо.

В Університеті Ушинського діджитал технології застосовуються для підтримки політики академічної доброчесності, а саме письмові академічні роботи перевіряються спеціальною програмою для порівняння тестів. Бібліотека Університету Ушинського є адміністратором таких спеціальних програм. Цей процес вимагає від бібліотекарів надання консультацій для студентів і наукових керівників щодо правильності цитування, оформлення посилань на першоджерела та інтерпретації звітів подібності.

Нині для бібліотекарів звичним є проведення онлайн-екскурсій та семінарів із різних тематик для студентів і викладачів синхронному форматі із використанням відеозв'язку.

Таким чином, незважаючи на те, що дуже швидкий рух технологій та динамічні потреби користувачів перетворюють основні бібліотечні послуги в цифровий формат, відмітимо, що в цих умовах діджитал-технології не замінюють бібліотекаря, а тільки його доповнюють.

Отже, нині 100-річна бібліотека Університету Ушинського є не тільки важливою діджитал-ланкою для освітньо-наукової діяльності університету, а й стає культурним осередком для студентських заходів із відкритими фондами і привітливими бібліотекарями.

Підсумовуючи, відмітимо, що фахівці бібліотеки щодня завдяки своїй наполегливій праці, еднаючи минуле і майбутнє, створюють нову реальність в освіті сьогодення.

Література

1. Ochs T., Riemann U. A. IT Strategy Follows Digitalization. Encyclopedia of Information Science and Technology, Fourth Edition. Hershey, PA: IGI Global, 2018. DOI:10.4018/978-1-5225-2255-3.ch075
2. Харківський В. С. Діджиталізація освітнього процесу в закладах післядипломної медичної освіти. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2020. № 67. С. 130–136.

Олег Борисович Дьомін,
доктор історичних наук, професор,
завідувач сектору науково-дослідницької роботи
Одеська національна наукова бібліотека
м. Одеса

СПЕЦИФІКА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ В НАУКОВИХ БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ (1991 – 2015 рр.)

Ключові слова: науково-дослідна робота, бібліотеки, книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

З 1992 р. розгорнулись широкомасштабні процеси переформатування мережі українських бібліотек. Це сприяло перегляду ряду позицій радянського бібліотекознавства і поступовому створенню національної системи книгознавства, бібліотекознавства і бібліографії. Відбувались зміни й у сфері науково-дослідної роботи бібліотек, вже частково проаналізовані в публікаціях українських бібліотечних фахівців.

В останнє десятиліття ХХ ст. основний акцент робився на організаційних заходах, пов'язаних із науково-дослідною роботою. Бралась до уваги, насамперед, проведені міжнародні та Всеукраїнські науково-практичні конференції, семінари, «круглі столи», підготовлені доповіді, видані збірки матеріалів конференцій та наукових праць. На перший план висувалось наукове обґрунтування перебудови структури підготовки національних бібліотечних кадрів, викладання професійних дисциплін. В кінці ХХ ст. відбулось розмежування функцій між науково-дослідною роботою і науково-методичною роботою. Тоді до другої перейшла більша частина заходів організаційного характеру.